

Naj navedem še nekaj drugih dogodkov iz obdobja druge svetovne vojne, ki uvrščajo naše mesto na zemljevid hrabrosti in ponosa. Tudi groba potujčevalska sila, ki je prepovedovala oziroma celo kaznovala uporabo slovenskega jezika in nasilno priključila Štajersko in Maribor k tretjemu Rajhu, ni mogla preprečiti odločnega upora zavednih Slovencev.

Naj obudim spomin na prvo odporiško akcijo proti okupatorju dne 29. aprila 1941. Samo tri dni po Hitlerjevem obisku v Mariboru, 29. aprila 1941 zjutraj, so pogumni mariborski mladinci pod vodstvom Bojana Iliča v Volkmerjevem prehodu zažgali dva okupatorjeva osebna avtomobila. Čeprav sta bila v akciji uničena le dva nemška avtomobila, je bil pomen akcije velik, saj je imela velik pozitiven psihološki pomen za prestrašeno slovensko prebivalstvo. Si predstavljate, kako je zaigralo srce zavednih Slovencev v Mariboru, ko so videli, da so med njimi ljudje, ki so le tri dni po Hitlerjevem obisku, upali pokazati upor okupatorju.

Ali se Maribor danes zaveda dovolj pomena te akcije?

Druga stvar, na katero bi rad opozoril, je izgon slovenskega prebivalstva od 7. junija 1941 naprej. Okupator se je odločil, da bo izselil del slovenskega prebivalstva, s katerim si je v najkrajšem možnem času želel znebiti se slovenskih izobražencev in tistih, ki niso sprejeli novega reda. Največje zbirno mesto za slovenske izgnance je bilo v Meljski vojašnici v Mariboru, iz katerega so Nemci, med 7. junijem in 26. julijem 1941, v 26 transportih odpeljali 14.612 izgnancev iz slovenske Štajerske, med njimi je bila večina Mariborčanov. Prav iz Maribora je namreč okupator želel najbolj temeljito odstraniti slovenstvo. Zastrašujoče številke, kajne? Deportacije zavednega slovenskega prebivalstva so bile eden prvih in najobsežnejših potujčevalnih ukrepov.

Bombni napadi na Maribor. Največ žrtev in materialne škode je Maribor utrpel v 29 bombnih napadih, od 7. januarja 1944 pa do 12. aprila 1945, ko je 1518 zavezniških letal nad Mariborom odvrгло 15.795 bomb. Porušenih ali poškodovanih je bilo kar 47 % mestnih zgradb, življenja pa je izgubilo 483 meščanov, med njimi 60 otrok. Maribor je bilo najbolj porušeno mesto v Sloveniji in je čutilo še nekaj desetletij posledice.

Streljanje talcev. Po prvih uporniških akcijah je okupator posegel po najhujši obliki nasilja, po streljanju talcev. Ustreljeni so bili zato, ker so ljubili domovino in rodno grudo. Dne 2. oktobra 1942 so na dvorišču sodnih zaporov v enem samem dnevu ustrelili 143 slovenskih domoljubov. To je bil najbolj črn dan v zgodovini slovenskega Maribora in osvobodilnega boja. Padlo je največ žrtev v enem dnevu na Slovenskem v drugi svetovni vojni.

Maribor je dolžan tudi zaradi zgoraj opisanih dogodkov - prve odporniške akcije, izгона slovenskega prebivalstva, streljanja talcev, bombnih napadov na Maribor - in žrtev, posvečati več pozornosti in iz njih črpati vrednote za ustvarjanje lepšega današnjega dne. Ponos na te zgodovinske dogodke je dobra osnova za uspehe jutrišnjega dne.

Naj na koncu dodam le to, da so ti mladi športniki - uporniki, ko stojimo ob spomeniku, ki ga je zasnoval kipar Viktor Gojkovič in umestil v prostor arhitekt Bogdan Reichenberg, dali svoj velik prispevek k zmagi nad okupatorjem, zato se jih danes spominjamo in priklanjamo njihovem junaštvu. Darovali so tisto najdražje, svoja življenja. 49 imen mladih ljudi, ki jim ni bilo dovoljeno živeti, je napisanih na tem spomeniku.

Te dogodke iz zgodovine sem izbral, ker menim, da je uradna zgodovina in tudi siceršnje javno mnenje krivično do vloge in pomena uporništva v Mariboru in okupirani Štajerski med II. svetovno vojno. Ob tem pa se mi zastavlja vprašanje, ali za to ne nosimo del odgovornosti tudi mi, Mariborčani.

Ali dovolj poznamo to zgodovino, smo dovolj ponosni nanjo?

Zgodovinski spomin in narodna identiteta sta namreč dva atributa, ki usodno določata obstoj nekega naroda. Odnos do preteklosti je korenina, iz katere raste narodova zavest. Zato spoznavajmo svojo zgodovino in bodimo ponosni na svoje dosežke.

Janko Čar je zapisal: *»Zate smo živeli, zate smo popadali v smrt, v svetlobi tvojega imena živimo nesmrtni - domovina.«*

Slava padlim športnikom - udeležencem NOB, ki so darovali svoja življenja. Ohranili jih bomo v trajnem spominu!

Ivan Gorjup-Anti